

Eiendomsretten til Jorden

Taler
Wollert Konow (SB)

Dato
23 januar 1909

Sted
Bergen

Omstendigheter
Landhusholdningsselskabet for Søndre Bergenhus

- 1 Det er ikke mange Dage siden, at der paa et offentligt Møde af et Medlem af Norges Storting er stillet Opfordring til Forsamlingen som repræsentativt Møde at udtale sig for, at Staten skal tilegne sig Eiendomsretten over Jorden ved at udligne Værdiskatten med en passende Stigning saaledes, at ihvertfald om 50
- 5 Aar Gjerningen kan være fuldbragt, saa at Eiendomsretten til den norske Jord er gaaet over fra de 133,000 som nu eier den, til den norske Stat.

- Et Medlem af Landets Regjering, som var tilstede, sagde i Anledningen, at han var enig i Principet, men Gjennemførelsen vil vistnok medføre Vanskeligheder,
- 10 og derfor foreslog han, at man tager en forsigtigere Form, saa at man bare skatlægger den Forøgelse i Grundværdien, som er en Følge af Statens eller Samfundets Foranstaltninger.

- Men Principet var han enig i. -

- 15 I det samme man ser en svart Sky komme, tror man der vil blive større Udladelse, end der virkelig senere viser sig at blive. Kan hændes - og det hændes ikke sjelden - at det virkelig bekræfter sig, hvad Tyskerne siger, at Maden ikke altid bliver spist saa hed, som den bliver kogt, den svalner før den kommer paa
- 20 Tungen. Kan hændes dette bekræfter sig om Arbejderdemokraterne.

- Jeg vil ikke tilbageholde den Mening, at Tanken i dette Forslag, den rækker saavidt som intet Forslag som jeg har seet komme frem i noget andet europæisk Land. Hvis dette Forslag gennemføres - om det sker stykkevis eller med en
- 25 Gang, det bliver efter min Mening væsentlig det samme - saa vil det medføre en stor Omlægning af alle Samfundsforhold i vort Land. Hele vor tusenaarige Ret hviler paa Tanken om Enkeltmands Eiendom - Odel - som blev fastslaaet som

første Sats i vort Samfundsliv, da Landet blev bygget. Norges Grundlov hjemler
30 om den samme Tanke i sin Paragraf 105, naar den siger, at Samfundet kan ikke
tage nogen Eiendom fra nogen Mand, uden at Samfundets Interesser kræver
det, og sker det, skal Vedkommende have fuld Erstatning. Ethvert Forslag, som
gaar ud paa, at Staten eller Samfundet skal tilegne sig den enkelte Jordeiers
Gaard og Grund, den staar derfor i Strid med hele vor tusenaarige Histories Ret,
35 og den staar i Strid med en af Hovedbestemmelserne i vor Grundlov. Hele vor
Lovgivning, hvad enten vi tager Eiendomsretten og Pantsættelsesretten,
Familiere retten, Nærings- og Omsætningsretten, eller vi tager Processen og
Straffeloven, hviler paa Forudsætningen af at Eiendomsretten er Grundlaget lige
saa bestemt som Svillerne under Bygningen.

40

Dette er, mine Herrer, den ene Side ved Sagen. Men der er ogsaa en anden Ting:
Uanseet det Brud, der efter min Mening vil ske med hele vor Retsopfatning og
hele vor tusenaarige Ret vil ogsaa det praktiske Spørgsmaal komme til at melde
sig: Er det mulig, at tage Eiendomsretten væk fra Eieren uden samtidig at
45 forrykke hele Grundlaget for Pantsættelsen? Gaar det an mere i Fremtiden end
før, at man baade kan gifte Datteren og have hende hjemme? Jeg tror ikke det.
Det vilde være svært kjækt for nogen hver af os som skylder Penge, om vi idag
kunde pantsætte vor Eiendom og saa imorgen give hele Eiendommen væk og
være kvit, eller om man fik et Slags Mellembrog, som naar man siger, det er
50 Bondens Hest og Bondens Havre. Det vilde være noksaa bekvemt; men jeg tror
ikke det gaar. Jeg for mit Vedkommende er ængstelig for, at hvis man her ikke er
forsigtig, saa kan man i langt større Udstrækning, end ved de Knuder, som er
kommet paa Traaden med Frankrige, komme til at kompromittere store
Interesser for vort Samfund, og navnlig for vor Bondestand. Jeg tviler nemlig
55 ikke om, at hvis Forslaget gennemføres, hvis man nationaliserer
Landeieendommene og siger: Disse tilhører ikke Enkeltmand men Staten, saa vil
samtlige, som har laant Penge til Hypotekbanken - disse 165 Millioner Kroner,
som Hypotekbanksgjælden udgjør - de vil stille Spørgsmaalet, er
Forudsætningen længere tilstede, som den var, er der Grundlag, er der Substrat
60 for den der Laaning? Jeg tviler ikke om, at Svaret vil blive Nei. Med mindre da
den norske Stat træder ind og siger: Vi overtager det som Statslaan. Jeg behøver
bare at antyde dette, forat enhver kan skjønne - forekommer det mig - hvilke
vanskelige Ting, man kan komme ind paa, hvor uhyre ømfindtlig dette er.

65 Jeg vilde synes det var sørgelig, hvis det skulde vise sig, at der hos Flertallet af det
norske Folk, og navnlig blandt de 133,000 selveiende Mænd, Norge har, ikke

reiste sig en bestemt Mening: Vi vil ikke gaa med paa noget, som er letsindig i disse Ting. Det gjælder for os og vore Børn, for Samfundet, store Ting. Vi vil ikke for at skaffe Kjæpheste til den eller den, eller Valgprogram her eller der, at Forhold af den Beskaffenhed skal berøres paa en uforsigtig Maade.

Der er et gammelt Ord, som gjælder i den private Kredit: Krediten, Tilliden, er som et Speil, den taaler ikke at aandes paa, for saa ser man ikke sig selv længere.

Det gjælder for den enkelte Mand som vil arbeide op et økonomisk Velvære, og det gjælder ikke mindre for en Stat eller et Samfund, og særlig for et lidet Samfund. Norge har til denne Tid været saa heldig stillet, at det, jeg havde nær sagt udover Fortjeneste, har haft en Statskredit, en offentlig Kredit, som mange har kunnet misunde os. Det er jo en mærkelig Kjendsgjerning, at de norske Statspapirer - og det gjælder for en Del norske Hypotekbankobligationer - har staaet til en bedre Kurs end flere andre Landes, som utvilsomt teoretisk seet burde have fuldt saa god Kredit som Norge. De norske Statspapirer har været noteret i London lidt bedre, indtil de sidste Aar, end f. Eks. de svenske. Det er fordi, man har vænnet sig til gennem Aarene, at Norge var saa uhyre omhyggelig med Ordningen af sine Pengeaffærer og drev en meget forsigtig Statshusholdning. Derfor kunde man benytte de norske Statspapirer og de norske Obligationer paa samme Maade som de store Landes: Man kunde bruge dem som en Kassebeholdning atsættelig til enhver Tid. Det er saa store Fordele for et lidet Folk, som er stillet saaledes, at man skal være forsigtig med at skjæmme det væk. For det er liden Trøst bagefter om man kan sige, at det var den og den. Den og den de er glemt meget snart, men gøres der Dumheder, som er af mere omfattende Betydning, saa har det sin Eftervirkning lang Tid.

Jeg taler ikke som politisk Partimand; det er ikke min Mening at komme med politisk Propaganda; men jeg mener, at der er noget Spørgsmaal, som navnlig eiende Mænd omkring i Landet bør tage sig af, saa er det dette Spørgsmaal om ikke den eiende norske Bonde skulde tage et noget sterkere Tag i disse Ting i Kraft af den Husbondsret, som de i en vis Forstand fortrinsvis har haft i dette Land og har endnu den Dag idag. Jeg mener de norske Bønder kunde have Grund til at sige: Vi kræver ubetinget, at disse store Spørgsmaal, store Institutioner, hvoraf Tusenders Ve og Vel beror, at de ikke benyttes bare som Legetøi i Ny og Næ, og at deres Bestyrelse ikke bare afhænger af et politisk Ønske om at kaste et Kjødben til den eller den. Det er ikke let at sige, naar man vil stanse. Det kan blive forsent. Og man kan kanske maatte beklage, at det var taabelige Folk, som gjorde det. Desværre, det kan let komme til at bekræfte sig

denne Gang som før, at Tosser trænger ind paa Felter, som selv Engler er ræd for at betræde.

110

Kilde

Konow, Wollert: Fire foredrag holdt i Bergen 1909. Bergen 1909, s. 3-6.

115

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/eiendomsretten-til-jorden>

120

125

130

135

140